

Collecte - kulttuuriympäristötiedon luettelointiohjeet

| | |
|--|----|
| KULTTUURIYMPÄRISTÖHANKE..... | 1 |
| Kulttuuriympäristötieto Collecte -kokoelmanhallintajärjestelmässä | 1 |
| Yleisiä ohjeita | 1 |
| Kulttuuriympäristöhanke aineistona..... | 2 |
| Uuden kulttuuriympäristöhankeen luominen Collecten kulttuuriympäristötietokantaan..... | 2 |
| Aiemmin luodun kulttuuriympäristöhankeen tietojen muokkaaminen | 3 |
| TÄYDENNETTÄVÄT KENTÄT..... | 3 |
| Nimi * | 3 |
| Tunnus * | 3 |
| Aloitussajankohta | 4 |
| Päättymisajankohta * | 4 |
| Sijainti * | 5 |
| Osoite | 5 |
| Kylä tai kaupunginosa..... | 6 |
| Kunta * | 6 |
| Maakunta | 6 |
| Maa..... | 6 |
| Lisätietoja sijainnista | 6 |
| Kulttuuriympäristöhankeen tarkoitus * | 6 |
| Kulttuuriympäristöhankeen tyyppi *..... | 7 |
| Kulttuuriympäristöhankeen teema | 8 |
| Hankealueen kuvaus | 8 |
| Kulttuuriympäristöhankeen kattavuus..... | 9 |
| Kulttuuriympäristöhankeen kohdentuminen..... | 9 |
| Tutkimusmenetelmän kuvaus * | 10 |
| Arvottamismenetelmä | 10 |
| Arvottamisen sisäinen lisätieto | 12 |
| Osapuolet s * | 12 |
| Kustannukset..... | 13 |
| Aikaisemmat tutkimukset | 13 |

| | |
|--|----|
| Yhteenkuuluva kulttuuriympäristö | 13 |
| Julkaisu tai raportti | 14 |
| Yhteydet | 13 |
| Lisää tiedosto | 14 |

KULTTUURIYMPÄRISTÖHANKE

Kulttuuriympäristötieto Collecte -kokoelmanhallintajärjestelmässä

- Collecten kulttuuriympäristötietokanta löytyy verkko-osoitteesta [culturalEnvironment \(collecte.fi\)](http://culturalEnvironment.collecte.fi)
- Kulttuuriympäristötietokannan tekniset käyttöohjeet löytyvät yllä olevasta linkistä avautuvan aloitussivun oikeasta yläkulmasta kysymysmerkkikuvakkeen takaa.
- Collecten kulttuuriympäristötietokannassa on kuusi erilaista aineistotyyppiä:
 - kulttuuriympäristöhanke
 - aluekokonaisuus
 - kohde
 - rakennus
 - muu rakennettu kohde
 - rakennuksen osa
- Kullekin aineistotypille on Collectessa oma lomakkeensa, jolle selvityksen tiedot täydennetään. Tämä ohje koskee **Kulttuuriympäristöhanke -lomaketta**.

Yleisiä ohjeita

- Kulttuuriympäristöhanke-tietojen tallentamisessa kulttuuriympäristötietokantaan noudatetaan tätä ohjetta.
- Alueellisen vastuumuseon rakennustutkija ohjaa tallennustyötä. Tallentaja on vastuussa näiden ohjeiden noudattamisesta.
- Kulttuuriympäristötietokantaan tallennetaan vain sellaista aineistoa, johon museolla on käyttöoikeus.
- Työn laadun kannalta olennaista on täydentää kaikki ne lomakekentät, joihin hankkeessa on tuotettu tietoa.
- Lomakkeella on pakollisia kenttiä, kuten *nimi*, *tunnus*, *sijainti* ja *kulttuuriympäristöhanke-tyyppi*. Vähintään nämä kentät on täytettävä, jotta lomakkeen voi tallentaa.
- Täytä vain ne tiedot, jotka osaat varmuudella määrittää ja tunnistaa – älä luettelo arvailuilla.
- Jos johonkin kenttään ei ole luetteloitavaa tietoa, jätä kenttä tyhjäksi.
- Sama tieto tallennetaan vain kerran.
- Älä luetteloitua tietoa kenttään, johon tieto ei kuulu.

- Kirjaa aikatiedot lukusanoin.
- Ole huolellinen ja järjestelmällinen, kirjaa tiedot aina samalla tavalla.

Kulttuuriympäristöhanke aineistona

- Kulttuuriympäristöhankkeen luonne poikkeaa muista aineistotyypeistä: hankelomakkeella kerrotaan enemmän tavoista, joilla selvitystieto on hankittu ja siitä, miten selvitys on tehty. Se todentaa näin muille lomakkeille (aluekokonaisuus, kohde, rakennus, muu rakennettu kohde ja/tai rakennuksen osa) kirjattuja tietoja.
- Hanketietoina **tallennetaan** tiedot sellaisista kulttuuriympäristöhankkeista, joissa tuotetaan aluekokonaisuuksiin, kohteisiin, rakennuksiin, muihin rakennettuihin kohteisiin tai rakennuksen osiin liittyvää uutta tietoa tai päivitetään aiemmin tuotettua tietoa.
- Kulttuuriympäristöhankkeena tallennetaan mm.
 - inventoinnin tai selvityksen hanketieto
 - muun rakennetun ympäristön selvityksen, kuten esimerkiksi puistohistoriallisen selvityksen hanketieto
 - maisemaselvityksen hanketieto
 - museon omat tallennukset vuosikohtaisesti
- Kulttuuriympäristöhankkeeseen **liitetään** yhteenkuuluvana aineistona (ks. kohta *Yhteenkuuluva aineisto* lomakkeen lopussa) kaikki ne aluekokonaisuudet, kohteet, rakennukset, muut rakennetut kohteet ja rakennuksen osat, joita koskevia tietoja kyseisessä hankkeessa tuotetaan.
 - Esimerkki kulttuuriympäristöhankkeeksi tallennettavasta ja hankkeeseen liitettävästä aineistosta: Kulttuuriympäristöhankkeessa inventoidaan Haapion kylän ennen 1940-lukua rakennetut tilat.
 - Haapion kylän vanhat tilat -kulttuuriympäristöhankkeen tiedot täytetään kulttuuriympäristöhankelomakkeelle
 - Kunkin hankkeessa inventoitavan tilan tiedot täytetään kohdelomakkeelle
 - Jokaisen inventoidun rakennuksen tiedot täytetään rakennuslomakkeelle
 - Tämän jälkeen kaikki hankkeeseen kuuluvat kohteet ja rakennukset liitetään sekä kulttuuriympäristöhankkeeseen että toisiinsa yhteenkuuluvana aineistona.

Uuden kulttuuriympäristöhankkeen luominen Collecten kulttuuriympäristötietokantaan

- Collecten kulttuuriympäristötietokantaan luodaan uusi kulttuuriympäristöhanke valitsemalla **Kulttuuriympäristö** -aloitussivun yläreunasta **Luo uusi** -> **Kulttuuriympäristöhanke**
- Tämän jälkeen uusi kulttuuriympäristöhankelomake avautuu muokkaustilassa.

Aiemmin luodun kulttuuriympäristöhankkeen tietojen muokkaaminen

- Kulttuuriympäristöhankelomakkeen tietoja voi olla tarpeen muokata. Muokkaamisessa käytetään tätä ohjetta, koska muokkauksen tavoissa on kenttäkohtaisia eroja.
- Aiemmat tiedot voivat olla peräisin vanhan aineiston migraatiosta tai ne on voitu tallentaa aiemman ohjeistuksen mukaisesti. Tästä syystä vanhempaa aineistoa ei käytetä mallina tietojen tallentamisesta.
- Muokattava kulttuuriympäristöhankelomake etsitään Collecten Kulttuuriympäristö -etusivun aineistolistalta esimerkiksi hankkeen nimen perusteella. Tämän jälkeen valitaan **Muokkaa** kyseisen aineistorivin oikeasta reunasta. Lomake avautuu muokkaustilassa.

TÄYDENNETTÄVÄT KENTÄT

- Osa lomakkeen kentistä kuuluu nk. pakollisiin tietoihin, joita ilman kulttuuriympäristöhankelomakkeen tallentaminen ei ole mahdollista. Nämä kentät on merkitty lomakkeeseen tähdellä.

Nimi *

- Kulttuuriympäristöhankkeen nimenä käytetään sen virallista, esimerkiksi selvityksen toimeksiannossa määriteltyä nimeä.
- Hankkeen nimi lisätään valitsemalla ensin **+ Lisää nimi**. Valikkoon avautuu kaksi kenttää, **Nimi** ja **Nimen tyyppi**.
- Hankkeen **nimi** kirjoitetaan tekstikenttään.
 - Esimerkki hankkeen nimestä: *Sotkamon kunnan rakennetun kulttuuriympäristön selvitys*
- **Nimen tyyppi**ksi valitaan pudotusvalikon *Käytössä oleva nimi*.
- Digitointihankkeessa on varmistettava hankkeessa käytetty virallinen nimi, jotta aiemmin tuotettua aineistoa ei tallenneta väärällä nimellä.

Tunnus *

- Kulttuuriympäristöhankkeelle annetaan Collectessa aina museon käytänteiden mukainen tunnus. Tunnuksen tehtävänä on yksilöidä kukin kulttuuriympäristötietokantaan tallennettava kulttuuriympäristöhanke.
- Tunnus saadaan valitsemalla **Kulttuuriympäristöhanke** -niminen sarja Tunnus -kentän oikeassa reunassa olevasta Käytä sarjaa -painikkeesta.
- **Tunnus** muodostuu tunnussarjan valitsemisen jälkeen automaattisesti lomakkeen tallentamisen yhteydessä.
- Kulttuuriympäristöhankkeen tunnus koostuu kirjaimista KH (kulttuuriympäristöhanke) ja juoksevasta numerosta.
 - Esimerkki kulttuuriympäristöhankkeen tunnuksesta: *KH5*

Muu tunnus

- Mikäli hankkeella on muita käytössä olevia tai pysyviä tunnuksia, ne voidaan lisätä valinnalla **+ Lisää tunnus**. Kyseessä voi olla esimerkiksi tunnus Museoviraston hankerekisterissä tai muun toimijan järjestelmässä.
- Kulttuuriympäristöhankkeen ensisijainen tunnus on museon tunnus, joten muun tunnuksen Ensisijainen-valintaa ei hankkeessa käytetä.

Aloitussajankohta

- Aloitusajankohdalla tarkoitetaan kulttuuriympäristöhankkeen aloitusajankohtaa.
- Hankkeen aloittamisesta sovitaan yleensä kirjallisesti tai hankkeen aloituspalaverissa, jolloin aloitusajankohtana käytetään yhteisesti sovittua päivämäärää.
- Ajankohta lisätään **Aloitussajankohta** -kenttään numeroin. Jos ajoitus perustuu arvioon, kuten esimerkiksi vanhan aineiston digitoinnin yhteydessä, se osoitetaan valinnalla Aika on arvio.
- Ajan merkitsemisessä noudatetaan alla olevaa ohjeistusta:

| aika | luettelointiohje |
|---|--------------------------------------|
| tiedetään tarkka aika | 1.10.1974 |
| tiedetään kuukausi | 1.10.1974-31.10.1974 |
| tiedetään vain vuosi | 1974 |
| noin / epävarma / välisenä aikana 1970-1975 | 1970-1975 ja valitaan: Aika on arvio |
| 1970-luku | 1970-1979 |
| 1900-luku | 1900-1999 |
| 1900-luvun vaihde | 1890-1910 |
| 1900-luvun alku | 1900-1925 |
| 1900-luvun loppu | 1975-1999 |
| 1900-luvun alkupuoli | 1900-1949 |
| 1900-luvun loppupuoli | 1950-1999 |
| 1900-luvun puoliväli | 1945-1965 |
| 1970-luvun alkupuoli | 1970-1974 |
| 1970-luvun puoliväli | 1974-1976 |
| 1970-luvun loppupuoli | 1975-1979 |

Päättymisajankohta *

- Päättymisajankohdalla tarkoitetaan kulttuuriympäristöhankkeen päättymisajankohtaa.
- Aikatietoa voidaan tarvittaessa muuttaa myöhemmin.

- Hankkeen päättymisen voidaan määritellä esimerkiksi hankkeen rahoitushakemuksesta tai hankeraportin päiväyksestä. Päättymisajankohdaksi voidaan sopia myös työn valmistuminen, kun alueellisen vastuumuseon rakennustutkija on hyväksynyt selvitysaineiston ja aineisto on tallennettu Collecten kulttuuriympäristötietokantaan museon/tilaajan ohjeiden mukaisesti.
- Ajankohta lisätään **Päättymisajankohta** -kenttään numeroin. Jos ajoitus perustuu arvioon, kuten esimerkiksi vanhan aineiston digitoinnin yhteydessä, se osoitetaan valinnalla Aika on arvio.

Sijainti *

- Jokaiselle kulttuuriympäristötietokantaan tallennettavalle hankkeelle määritellään hankealueen sijainti. Sijainti tallennetaan paikkatietona.
- Sijainti lisätään valitsemalla **+ Lisää sijainti** tai **+ Tuo kartalta**.
- Hankealueen sijainti piirretään avautuvalle kartalle tai se ladataan tiedostona karttapohjalle.
- Jos käytetään piirrettävää sijaintia, valitaan **+ Tuo sijainteja kartalta**. Avautuva kartta tarkennetaan hankealueeseen.
- Kartan alareunaan avautuu **Piirrä**-pudotusvalikko, josta valitaan sijainnin esittämisen tapa: **Piste** tai **Monikulmio**.
- Hankealueen sijainti piirretään aluerajauksena (monikulmio) kartalle. Piirtotila suljetaan valinnalla Sulje.
- Jos kyseessä on rakennushistoriaselvityksen kaltainen, alueellisesti suppea hanke, voidaan sijainti määritellä kartalta myös pistemäisenä paikkatietona (piste).
- Jos käytetään olemassa olevaa eli ladattavaa sijaintia, valitaan **+ Luo aineisto tiedostosta** lomakkeen oikeasta yläkulmasta. Tämän jälkeen sijaintitieto ladataan avautuneesta karttanäkymästä valinnalla **Valitse tiedosto**.
- Ladattavana rajauksena voidaan käyttää mm. kaava-alueen rajausta kaavahankkeeseen liittyvän selvityksen yhteydessä tai kunnanrajaa, jos kyseessä on koko kuntaa koskeva selvitys.
- **Aluerajauksen alkuperä** -kentässä määritellään, mistä hankealueen rajausta on peräisin tai onko sijaintitieto luotu kyseessä olevaa hanketta varten. Pudotusvalikosta valittavia tyyppejä ovat
 - karta.collecte.fi
 - kulttuuriympäristö

Osoite

- Hankkeelle kirjataan osoite, jos hankealueen sijainti on mahdollista ilmaista osoitteella. Tällaisia hankkeita ovat esimerkiksi rakennushistoriaselvitykset, joissa selvitys kohdistuu yhteen kohteeseen/rakennukseen.
- **Osoite** lisätään valitsemalla ensin **+ Lisää osoite**.
- Osoite kirjoitetaan tekstikenttään muodossa *Harjukatu 31, 15100 Lahti*. Jos hanke koskee esimerkiksi koko katuja, kirjataan osoite muodossa *Harjukatu 1-15, 15100 Lahti*.

Kylä tai kaupunginosa

- Kylä tai kaupunginosa, jonka alueelle kulttuuriympäristöhanke sijoittuu, voidaan määritellä valitsemalla ensin + **Lisää kylä tai kaupunginosa**.
- Kylän tai kaupunginosan nimi kirjoitetaan tekstikenttään.
- Kylä tai kaupunginosa lisätään, jos selvitysalue on koko kuntaa suppeampi. Esimerkiksi jos hanke on *Sotkamon kunnan rakennetun kulttuuriympäristön selvitys*, koskee se koko kuntaa. Tällöin tämä kohta jää tyhjäksi. Mikäli kyse on Sotkamon kuntaan kuuluvan Naapurinvaaran kylään kohdistuvasta hankkeesta, kenttään kirjataan *Naapurinvaara*.
- Jos taas selvitysalue on laaja, kuten *Sotkamon osayleiskaavainventoinnissa*, luetellaan tässä kohdassa kaikki kyseisen inventointihankkeen kylät, kuten *Naapurinvaara, Paakki ja Kontinjoki*.
- Mikäli hankealue sijaitsee asemakaavoitetulla alueella voi oikean kaupunginosan selvittää esimerkiksi kunnan karttapalvelusta, kuten Kajaanin kaupungin karttapalvelu <https://asiointi.kajaani.fi/ims>

Kunta *

- Kunta, jota hanke koskee, kirjoitetaan tekstikenttään / määritellään pudotusvalikosta valinnalla + **Lisää kunta**.
- Jos hanke koskee useaa kuntaa, lisätään kukin hankkeen kunnista lomakkeelle. Tämä on tarpeen esimerkiksi maakunnallisissa inventointihankkeissa.

Maakunta

- Maakunta, jonka alueelle kulttuuriympäristöhanke sijoittuu, osoitetaan pudotusvalikosta kohdassa **Maakunta** (Kainuu).

Maa

- Maa, jossa hankealue sijaitsee, osoitetaan pudotusvalikosta kohdassa **Maa** (Suomi).

Lisätietoja sijainnista

- Lisätietoa sijainnista -tekstikentässä voidaan tarkentaa sellaisia hankealueen sijaintiin liittyviä tietoja, joita ei ilmaista muissa sijaintia ilmaisevissa kentissä.

Kulttuuriympäristöhankkeen tarkoitus *

- Hankkeen tarkoitus määritellään valitsemalla ensin + **Lisää kulttuuriympäristöhankkeen tarkoitus**. Hankkeeseen voidaan liittää useita tarkoituksia.
- Valikkoon avautuu kaksi kenttää, **Kulttuuriympäristöhankkeen tarkoitus** ja **Lisätietoja hankkeen tarkoituksesta**.
- **Kulttuuriympäristöhankkeen tarkoitus** valitaan pudotusvalikosta. Valinnalla kerrotaan syy siihen, miksi selvitys tai hanke on toteutettu.

- Tarkoitus voi olla esimerkiksi alueidenkäytönsuunnitteluun ja kaavoitukseen liittyvä *yleiskaava* tai museon omaan toimintaan liittyvä *tutkimus*. Hankkeen tarkoituksiin kuuluvat
 - *Kaava* (valikossa eri kaavatasot)
 - *Muu maankäytön ohjaus*
 - *Kulttuuriympäristöohjelmat*
 - *Muu rakentamisen ohjaus*
 - *Tutkimus*
 - *Seuranta*
 - *Metsätalous*
 - *Suojelun suunnittelu*
- Hankkeen tarkoituksesta on mahdollista kertoa enemmän **Lisätietoa hankkeen tarkoituksesta** -tekstikentässä.
 - Esimerkki: *Hankkeen tarkoituksena on Sotkamon kunnan alueen rakennetun kulttuuriympäristön selvityksen tekeminen/päivittäminen yleiskaavoitusta varten.*

Kulttuuriympäristöhankkeen tyyppi *

- Hankkeen tyyppi käy yleensä ilmi toimeksiannon nimestä. Jos hankkeen nimi on Sotkamon kunnan rakennetun kulttuuriympäristön inventointi, on kulttuuriympäristöhankkeen tyyppi *kulttuuriympäristön inventointi*.
- Jos kyse on digitointihankkeesta, eikä hankkeen tyyppi käy ilmi suoraan hankkeen nimestä, sen voi selvittää hankkeen lähtötiedoista tai hankeraportin johdannosta.
- Kulttuuriympäristöhankkeen tyyppi lisätään valitsemalla ensin **+ Lisää kulttuuriympäristöhankkeen tyyppi**. Hankkeelle voidaan lisätä useita selvitystyypejä.
- Valikkoon avautuu kaksi kenttää, **Kulttuuriympäristöhankkeen tyyppi** ja **Lisätietoa hankkeen tyyppistä**.
- **Kulttuuriympäristöhankkeen tyyppi** valitaan pudotusvalikosta. Hankkeen tyyppeihin kuuluvat
 - *Inventointi*
 - *Rakennetun kulttuuriympäristön inventointi*
 - *Maisemainventointi*
 - *Arkeologinen inventointi*
 - *Perinneluontotyyppi-inventointi*
 - *Maisemahistoriaselvitys*
 - *Kohdetutkimus*
 - *Rakennushistoriaselvitys*
 - *Rakennehistoriaselvitys*
 - *Puisto- ja puutarhahistoriaselvitys*

- **Lisätietoa hankkeen tyypistä** -tekstikentässä kerrotaan hankkeen tyypistä/tyypeistä sanallisesti.
 - Esimerkki hankkeen tyypistä, jossa rakennusinventointi on määräävin, mutta toisena tyyppinä on inventointia tarkempi rakennushistoriaselvitys: *Sysmän rakennusinventointiin liittyy samassa yhteydessä tehty Uuden-Olkolan kartanon rakennushistoriaselvitys.*

Kulttuuriympäristöhankkeen teema

- **Kulttuuriympäristöhankkeen teema** lisätään valitsemalla ensin + **Lisää kulttuuriympäristöhankkeen teema**. Hankkeeseen voidaan liittää useita teemoja.
- Kulttuuriympäristöhankkeen teema valitaan pudotusvalikosta. Teemoihin kuuluvat tässä esimerkeillä varustetut
 - *Aikakausi*: selvitys käsittelee kuntakeskustan 1960-luvun rakennettua ympäristöä
 - *Aluekokonaisuus*: selvitys käsittelee alueellista kokonaisuutta, kuten kaupunginosaa tai kuntaa
 - *Rakennustyyppi*: selvitys käsittelee kaupunginosan rintamamiestaloja
 - *Käyttötapa/tarkoitus*: selvitys käsittelee tietyssä käytössä olevia kohteita, kuten päiväkoteja
- Hanke voi kohdistua vaikkapa Lahden jälleenrakennuskauden kouluihin, jolloin hankkeen teemoja ovat *aikakausi*, *rakennustyyppi* ja *käyttötarkoitus* tai Päijät-Hämeen seurantaloihin, jolloin teemoja ovat *rakennustyyppi* ja *käyttötarkoitus*.
- Jos hanke kohdistuu Kainuun perinne- ja kulttuurimaisemiin, ovat teemoja *kulttuurimaisema* ja *kokonaisuus*.
- Aiemman esimerkin, *Sotkamon kunnan rakennetun kulttuuriympäristön selvityksen* osalta hankkeen teema on *kokonaisuus*.

Hankealueen kuvaus

- Hankealuetta kuvaillaan sanallisesti **Hankealueen kuvaus** -tekstikentässä.
- Kuvauksen tulee vastata alueellista toteutumaa, ei suunnitelmaa. Jos hankkeen on ollut tarkoitus koskea esimerkiksi koko Padasjokea, mutta osa alueesta on jäänyt tarkastelematta, kirjataan kuvauskenttään toteutunut selvitysalue.
- Kuvauksen pääpaino on nykyhetkessä, vaikka tekstissä voidaan tuoda esiin hankealueen nykytilaan johtaneita vaihteita.
- Kuvauksessa kerrotaan lyhyesti esimerkiksi hankealueen maantieteellisistä, topografisista ja luonnonpiirteisiin liittyvistä seikoista sekä rakennuskannan iästä ja tyyppillisyydestä.
 - Esimerkki hankealueen kuvauksesta: *Sotkamon kunnan selvitysalueella risteää kolme maantieteellisesti merkittävää maisematyyppeä: Itä-Suomelle tyypillinen vaara-alue, vesistöketju ja harjualue. Näiden risteykseen on muodostunut Sotkamo-Vuokatin taajama. Taajama-alueen maisemalliseen risteysalueeseen liittyy*

kulttuurihistoriallisesti tärkeä Naapurinvaara. Kainuulainen kylä- ja pihatyyppi on alueelle tyypillinen. Pihapiirin ulkorakennukset on sijoitettu yleensä niin, että yksi sivuista on ollut rakentamaton. Kuntakeskuksen kirkonkylä on muotoutunut perusrakenteiltaan 1800-luvulla. 1940-50 -luvun jälleenrakennuskaudella on rakennettu tyypillisesti puusta, ja 1960-70 -luvulla alueen puurakentaminen on saanut uusia muotoja. Aittoja ja kivinavettoja on säilynyt muuhun rakennuskantaan nähden poikkeuksellisen paljon.

Kulttuuriympäristöhankkeen kattavuus

- Hankkeen kattavuus määritellään pudotusvalikosta kohdassa **Kulttuuriympäristöhankkeen kattavuus**. Kattavuuden tasoja ovat
 - *Päivytysinventointi*
 - *Täydennysinventointi*
 - *Uusien kohteiden inventointi*
- Jos hankealueen kohteet on inventoitu edellisen kerran vaikkapa 20 vuotta sitten, valitaan kattavuudeksi *päivytysinventointi*. Esimerkiksi *Sotkamon kunnan rakennetun kulttuuriympäristön selvitys* luokitellaan *päivytysinventoinniksi*, koska edellinen selvitys on tehty vuonna 1996.
- Mikäli aiempaa inventointihanketta täydennetään siihen liittyvällä otannalla, on kyseessä *täydennysinventointi*.
- Jos hankealuetta ei ole aiemmin inventoitu, on kyseessä *uusien kohteiden inventointi*.

Kulttuuriympäristöhankkeen kohdentuminen

- Hankkeen kohdentuminen määritellään pudotusvalikosta kohdassa **Kulttuuriympäristöhankkeen kohdentuminen**.
- Hanke voi kohdistua
 - *Aluekokonaisuuteen*
 - *Kohteeseen*
 - *Rakennukseen*
 - *Muuhun rakennettuun kohteeseen*
 - *Rakennuksen osaan*
- Usein hanke pitää sisällään useita aineistotasoja, mutta valinnalla osoitetaan selvityksen pääasiallinen kohdentuminen.
- Esimerkiksi maakunnallisessa inventoinnissa tarkastelun pääpaino on *aluekokonaisuuksissa*, kun taas asemakaavahankkeissa tarkastelu kohdistuu *kohteisiin* tai *rakennuksiin*.

Tutkimusmenetelmän kuvaus *

- **Tutkimusmenetelmän kuvaus** -tekstikentässä kuvaillaan hankkeessa käytettyä tutkimusmenetelmää. Tutkimusmenetelmiä ovat esimerkiksi arkistotutkimus, kenttätutkimus ja haastattelututkimus.
- Kuvauskentässä voidaan avata sanallisesti myös hankkeen teemaa.
 - Esimerkki tutkimusmenetelmän kuvauksesta: *Hankealueen aluekokonaisuuksista on laadittu aikaisempien inventointien ja maastokäyntien perusteella lyhyet kuvaukset, joissa tuodaan esille kunkin alueen tyypilliset ominaispiirteet ja omaleimaisuutta luovat erityispiirteet. Historiatiedot pohjautuvat pääosin kirjallisiin lähteisiin, mutta myös alueiden asukkailta on saatu tietoja erityisesti lähihistorian vaiheisiin liittyen. Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiksi määriteltyjen alueiden ja kohteiden tilanne on tarkistettu maastossa ja mahdolliset muutokset on kirjattu kuvauskenttiin. Aluekokonaisuuksien arvot on huomioitu aikaisempien inventointien mukaisesti, eikä arviointia ei ole hankkeen yhteydessä muutettu.*

Arvottamismenetelmä

- Hankkeessa käytetty arvottamismenetelmä kuvataan **Arvottamismenetelmä** -tekstikentässä.
- Hankkeen arvottamisessa mahdollisesti käytetyt arvoluokat ja niiden perusteet avataan arvottamismenetelmän kuvauksen yhteydessä.
- Kuvauksen tarkoituksena on myös perustella käytetyn menetelmän valinta.
- Kuvauksessa voidaan mainita esimerkiksi valtakunnalliset inventoinnit, jotka koskevat valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita (VAMA), valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä (RKY) ja valtakunnallisesti merkittäviä arkeologisia kohteita, mikäli ne liittyvät hankealueeseen. Valtakunnalliset inventoinnit muodostavat tietopohjan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) mukaisten kulttuuriympäristöarvojen huomioimiselle. Myös joillakin organisaatioilla, kuten Metsähallituksella, on oma arvottamistyökalunsa.
- Kulttuuriympäristöhankkeessa käytetyt, kaikille aineistotyypeille yhteiset menetelmät, luokitusjärjestelmät ja arvoluokat esitellään kulttuuriympäristöhankelomakkeella. Arvottamismenetelmän kuvausta ei tarvitse toistaa muilla lomakkeilla.
 - Esimerkki 1 arvottamismenetelmästä: *Sotkamon kunnan rakennetun kulttuuriympäristön selvityksessä on huomioitu maisemapiirteet ja rakennetun kulttuuriympäristön kokonaisuudet. Alueisiin liittyvät kohteet on huomioitu sekä itsessään että osana kokonaisuutta, koska kokonaisuuden arvo ja kulttuurihistoriallinen merkitys voi olla suurempi kuin osiensa summa. Kohteiden inventoinnissa on kiinnitetty huomiota paitsi kohteille ominaisiin erityispiirteisiin ja arvoihin, myös niiden merkitykseen osana kokonaisuutta, kyläkuva ja maisemaa. Arvottamisessa yksittäiset rakennukset ja useista rakennuksista muodostuvat pihapiirit on huomioitu kohteina.*

Paikallisesti arvokkaiden alueiden ja kohteiden alustava arvottaminen on tehty asiantuntijatyönä selvityksen pohjalta. Lopullinen arvottaminen on tehty asiantuntijatyönä arvottamistyöryhmässä työpajatyöskentelynä, jossa ovat olleet mukana Sotkamon kunnan, museon ja ELY-keskuksen edustajat.

Arvottamisen tavoitteena on ollut tunnistaa alueiden ja kohteiden kulttuurihistoriallinen merkittävyys ja ominaisuus suhteutettuna laajempaan kulttuuriympäristökokonaisuuteen, rakennustyyppin historiaan tai historialliseen ilmiöön. Kulttuurihistoriallisesti merkittävien kohteiden inventoinneissa yleisesti käytetyssä arvottamismallissa rakennetun ympäristön arvot on jaettu maisemallisiin arvoihin/ympäristöarvoihin, rakennushistoriallisiin ja rakennustaiteellisiin/arkkitehtonisiin arvoihin sekä historiallisiin arvoihin.

Arvottamisen tukena on käytetty vakiintuneita kriteereitä, joita ovat esimerkiksi tyypillisuus, harvinaisuus, erikoisuus, monipuolisuus, kerroksellisuus, säilyneisyys, alkuperäisyys/autenttisuus, edustavuus, yhtenäisyys, symbolimerkitys, identiteetti sekä opetus- ja tutkimusarvo. Modernin rakennusperinnön arvottamisessa kohteen arkkitehtonisiin arvoihin liittyviä kriteereitä ovat mm. arkkitehtuurin korkeatasoisuus, detaljoinnin huolellisuus, ratkaisujen omaperäisyys, taiteellinen intentio ja ajallinen edustavuus.

Maisemalliset arvot – M

- *maisema*
- *kaupunki- tai kyläkuva*
- *viherympäristö*
- *intensiteetti*

Rakennushistorialliset / rakennustaiteelliset arvot – R

- *laatu, arkkitehtuuri*
- *edustavuus, tyypillisuus*
- *harvinaisuus*
- *rakennustekniikka*

Historialliset arvot – H

- *paikallinen identiteetti*
- *symboliarvo*
- *autenttisuus ja alkuperäisyys*
- *historiallinen merkitys*

- Esimerkki 2 arvottamismenetelmästä: Porin ruutukaavakeskustan rakennusinventointi: *Hankkeen ohjausryhmä on arvottanut kohteet luokkiin A, B ja C edellä esitettyjen arvojen toteutumisen perusteella. Hankkeen aikana inventoitavien rakennusten arvioinnissa on huomioitu seuraavat arvot:*

- *historiallinen arvo*

- *rakennushistoriallinen arvo*
- *rakennustaiteellinen arvo*
- *kaupunkikuvallinen arvo*
- *säilyneisyysarvo*

Arvottamisen sisäinen lisätieto

- **Arvottamisen sisäinen lisätieto** -kohtaan on mahdollista kirjata jokin erityinen tieto, muutos, uhka tai vaikutin, joka halutaan säilyttää vain viranomaisten tiedossa.

Osapuolel s *

- Kulttuuriympäristötietokannassa käytetään Collecten yhteistä osapuolirekisteriä. Katso rekisterin käyttöohje -> Osapuolirekisteriohje.
- Hankkeen osapuolel lisätään hankelomakkeelle valitsemalla ensin + **Lisää osapuoli**.
- Valikkoon avautuu neljä kenttää: **Osapuolen tyyppi**, **Osapuoli**, **Kuvaus** ja **Ajankohta**.
 - Esimerkki kulttuuriympäristöhankkeeseen liittyvästä osapuolesta: *Sotkamon kunta* tilasi koko kuntaa koskevan rakennetun kulttuuriympäristön selvityksen, joka toteutettiin 1.4.-1.10.2020.
- **Osapuolen tyyppi** määritellään pudotusvalikosta. Osapuolen tyyppillä tarkoitetaan osapuolen eli henkilön, yrityksen tai yhteisön roolia kulttuuriympäristöhankkeessa.
- Kulttuuriympäristöhankkeen osapuolen tyypeihin kuuluvat *tekijä* ja *tilaaja*. Osapuolitietoina tallennetaan ensisijaisesti yrityksen tai organisaation tiedot.
 - Esimerkki osapuolen tyypestä: *Tilaaja* (Sotkamon kunta)
- **Osapuolella** tarkoitetaan hankkeeseen liittyvän osapuolen eli henkilön, yrityksen tai yhteisön nimeä.
- Osapuoli eli toimijan nimi valitaan kenttään avautuvasta luettelosta. Osapuolten nimet tulevat valikkoon osapuolirekisteristä. Aloita osapuolen haku kirjoittamalla henkilön sukunimeä, yrityksen nimeä tai yhteisön nimeä kenttään. Pudotusvalikko ilmestyy näkyviin ja ohjelma ryhtyy hakemaan jo tallennettuja osapuolia.
 - Esimerkki osapuolen nimestä: *Sotkamon kunta*
- Mikäli osapuolta ei löydy, se lisätään rekisteriin osapuolirekisteriohjeen mukaisesti. Avautuvan osapuolilomakkeen yläreunasta valitaan ensin **henkilö** tai **organisaatio**.
- Osapuolien luomisessa käytetään harkintaa. Jos osapuolesta tiedetään vain nimi, kirjataan tieto lomakkeen soveltuvaan tekstikenttään eikä osapuolta muodosteta.
- Osapuolirekisterin tiedoista varmistetaan, että kyseessä on oikea osapuoli. Osapuoleksi ei valita tuntematonta osapuolta.
- Yritysten kohdalla kannattaa kokeilla eri kirjoitusasuja, mikäli osapuolta ei heti löydy.

- Esimerkki tekijästä: *Kainuun Kulttuuriympäristöselvitys Ky*
- **Kuvaus** -tekstikentässä tarkennetaan tarvittaessa osapuolen roolinmukaista suhdetta hankkeeseen. Itse osapuolta kuvaavat tiedot tallennetaan osapuolirekisteriin.
 - Esimerkki tarkentavasta kuvauksesta: Sotkamon kunnan *kaavoitus* toimi Sotkamon kunnan alueella tehtävän rakennetun kulttuuriympäristön selvityksen *tilaajana*.
- **Ajankohdalla** tarkoitetaan ajanjaksoa, jona kyseessä oleva osapuoli on ollut osallisena hankkeessa.
- Jos ajoitus perustuu arvioon, kuten esimerkiksi vanhan aineiston digitoinnin yhteydessä, se osoitetaan valinnalla Aika on arvio.

Kustannukset

- Kulttuuriympäristöhankkeen kustannukset on mahdollista lisätä numeroin **Kustannukset** -tekstikenttään.

Aikaisemmat tutkimukset

- Jos hankealueesta tai -kohteesta tehty aiempi selvitys on tallennettu kulttuuriympäristöhankkeena Collecteen, se linkitetään tekeillä olevaan kulttuuriympäristöhankkeeseen.
- Mikäli aiempia selvityksiä ei ole tallennettu kulttuuriympäristöhankkeina Collecteen, niitä kuvaillaan sanallisesti **Aikaisemmat tutkimukset** -tekstikentässä.
- Jokainen tutkimus huomioidaan omalla rivillään, jolle listataan hankkeen nimi, vuosi ja tekijä.

Yhteenkuuluva kulttuuriympäristö

- Yhteenkuuluvalla kulttuuriympäristöllä tarkoitetaan Collecte-kulttuuriympäristötietokantaan tallennettua aineistoa, joka halutaan liittää osaksi kulttuuriympäristöhanketta.
- Yhteenkuuluva kulttuuriympäristö voi olla tyypiltään aluekokonaisuus, kohde, rakennus tai muu rakennettu kohde.
- Yhteenkuuluva kulttuuriympäristö liitetään kulttuuriympäristöhankkeeseen valitsemalla + **Lisää yhteenkuuluva kulttuuriympäristö**.
- Aineistoja voidaan liittää osaksi samaa kokonaisuutta myös korttinäkymän yläreunan Lisää-valikosta.
- Lisää -valikon vaihtoehdot riippuvat kortin aineistotyyppistä. Kulttuuriympäristöhankkeen korttinäkymässä voit liittää hankkeeseen yhteenkuuluvia aluekokonaisuuksia, kohteita, rakennuksia ja muita rakennettuja kohteita.

Julkaisu tai raportti

- Kulttuuriympäristöhankkeesta tehtyjen julkaisujen ja raporttien tiedot lisätään hankelomakkeelle valitsemalla ensin + Lisää julkaisu tai raportti. Hankkeeseen on mahdollista liittää useita julkaisuja.
- Valikkoon avautuu neljä kenttää: **Julkaisun nimi**, **Osapuoli**, **Julkaisuaika** ja **Pysyvä arkistointipaikka**.
 - Esimerkki julkaisusta: Kulttuuriympäristöpalvelut Laakso & Luodon laatima, vuonna 2023 valmistunut selvitys Sotkamon rakennetusta kulttuuriympäristöstä.
- **Julkaisun nimi** kirjoitetaan tekstikenttään.
 - Esimerkki julkaisun nimestä: *Selvitys Sotkamon kunnan rakennetusta kulttuuriympäristöstä*
- **Osapuolella** tarkoitetaan julkaisuun liittyvän osapuolen eli henkilön, yrityksen tai yhteisön nimeä. Julkaisussa osapuolella tarkoitetaan yleensä sen tekijää.
- Osapuolen nimi valitaan Collecten osapuolirekisteristä. Jos nimi puuttuu rekisteristä, se lisätään osapuolirekisteriin Collecten ohjeen mukaisesti (katso Osapuolirekisteri -ohje).
 - Esimerkki osapuolesta: *Kulttuuriympäristöpalvelut Laakso & Luoto*
- **Julkaisuaika** kirjoitetaan numeroin tekstikenttään.
- **Pysyvä arkistointipaikka** -tekstikenttään kirjoitetaan julkaisun arkistointipaikka, jos julkaisua ei voi linkittää.

Yhteydet

- Yhteys museon kokoelmiin kuuluvaan aineistoon tai verkkolähteeseen luodaan valitsemalla ensin + **Lisää yhteys**.
- Valikkoon avautuu kaksi kenttää, pudotusvalikko **Tyyppi** ja tekstikenttä **Kuvaus**.
- Jos yhdistettävä aineisto, kuten vaikkapa valokuva tai rakennuspiirustus on tallennettu museon kokoelmiin, valitaan tyypiksi **Collecte-aineisto**. Jos kyseessä on muu verkkoaineisto, tyypiksi valitaan **URL**.

Lisää tiedosto

- Kulttuuriympäristöhankelomakkeelle on mahdollista lisätä erilaisia ja eri muodossa olevia tiedostoja, kuten valokuvia, raportteja ja paikkatietoa.
- Lomakkeelle lisätään vähintään yksi hankeluetta hyvin kuvaava valokuva, tunnuskuva. Kuvan tulee olla selkeä ja mahdollisimman uusi. Kuvien suositeltava määrä on yhdestä viiteen kuvaa.
- Tallennettavalle kuvalle on määritelty minimikoko. Tallennettavan kuvan pitkän sivun pituuden tulee olla 1200px.

- Ennen kuvatiedoston lataamista tietokantaan se on nimettävä oikein. Kuvakokoelmiin luetteloimaton kuvatiedosto nimetään museon kulttuuriympäristöhankkeelle antamaa tunnusta käyttäen (esimerkiksi *KH5*).
- Jos kuvia on useita, ne nimetään lisäämällä tunnuksen perään juokseva numerointi (esimerkiksi *KH5_1* ja *KH5_2*).
- Kuvatiedoston nimessä ei käytetä välilyöntejä, välimerkkejä tai kansallisia merkkejä (å, ä, ö). Kaksoispiste ja muut erottimet korvataan alaviivalla.
- Kuva tai muu tiedosto lisätään nimeämisen jälkeen valitsemalla + **Lisää tiedosto** ja lataamalla tiedosto.
- Kuvan latautuminen saattaa kestää, mutta sitä ei tarvitse jäädä odottamaan. Voit laittaa kerralla useampia kuvia latautumaan.
- Jos lomakkeelle lisätään useita kuvia, osoitetaan hankkeen ensisijainen tunnuskuva valinnalla rasti ruutuun ladatun kuvan alla näkyvän nastakuvakkeen vierestä.
- Kunkin kuvan tiedot lisätään valitsemalla ensin ladatun kuvan alla näkyvästä jakoavainkuvakkeesta **Avaa**.
- Avautuvasta metatietolomakkeesta täytetään kohdat Otsikko, Tekijä, Lisätietoja (tarvittaessa) ja Kuvausaika/luontiaika. Muut kentät jätetään tyhjäksi.
- Otsikko-kenttään kirjoitetaan kuvateksti, eli kuvan aihe sanallisessa muodossa.
- Tekijä-kenttään lisätään kuvaajan nimi. Kentässä käytetään Collecten osapuolirekisteriä, joten kuvaajan tietojen tulee olla tallennettuina osapuolirekisteriin ennen valintaa.
- Lisätietoja-kentässä on mahdollista kertoa kuvan aiheesta tarkemmin, jos otsikko ei ole riittävän kuvaava. Lisätietoihin kirjataan myös kuvan mahdollinen poikkeava käyttöoikeus, kuten esimerkiksi "Vain museon käyttöön."
- Kuvausaika/luontiaika-kenttään lisätään kuvauspäivä. Jos ajoitus perustuu arvioon, se osoitetaan valinnalla **Aika on arvio**.
- Kun olet täyttänyt tarvittavat tiedot tallenna ne valinnalla **Ok** lomakkeen alareunassa.

publishing

Julkaisualusta

▼

Metatiedot

Otsikko

Kurkijoen keskustajama lännestä

Tekijä

Teija Ahola Hämeen ympäristökeskus ✕


Liitelaji

▼

Kuvaus


Lisätiedot

Kuvausaika/luontiaika

6.10.2019  ☐ Aika on arvio

Tilauksen metatiedot

Tilauspäivä

 ☐ Aika on arvio

✓ Ok

- Kulttuuriympäristöhankeen liitteeksi lisätään myös
 - Raportin mahdollinen hanketta koskeva tekstiosa ja raportin pysyvä URI-osoite
 - Hankeraportti, jos selvitysalue käsittää useita samankaltaisia aineistoja (kuten kohteita), eikä raporttia ole tarkoituksenmukaista tallentaa kohdelomakkeen liitteeksi
 - Aiempien, digitoitujen selvitysten raportit, mikäli raporttia ei ole julkaistu verkossa ja/tai se on saatavilla PDF-muodossa
 - Museon omien hankkeiden työohjelmat ja työraportit, tarvittaessa ohjausryhmän muistiot
 - Kuvien ja raportin käyttösopimukset (kun kuvia ei luetteloida kuvakokoelmiin)
- Jos hankeraportti on julkaistu ja se löytyy kirjastokokoelmasta painettuna tai Julkaisu – kohtaan liitetyn linkin takaa, ei raporttia tarvitse digitoida liitteeksi.

- Tiedosto nimetään tietokantaan tallentamista varten hankkeen tunnuksella, liite-sanalla ja juoksevalla numerolla. Liitettä ei nimetä liitteen sisällöllä eikä nimessä ei käytetä kansallisia merkkejä (å, ä, ö). Välilyönnit ja välimerkit korvataan alaviivalla.
 - Esimerkki liitteen nimeämisestä: *LHM202212_1_liite1*
- Kirjoita liitteen lataamisen jälkeen avautuneeseen Liitteen kommentti -kenttään lyhyt kuvaus liitteestä.